

Petr Sokol: Kravské zvonce proti minaretům

17. prosince 2009

www.reflex.cz

17.12.2009

Politolog CEVRO Institutu a šéfredaktor CEVRO Revue Petr Sokol komentoval pro Reflex výsledky švýcarského referenda o zákazu minaretů.

Záporný výsledek švýcarského referenda o stavbě minaretů vyrazil dech domácím i zahraničním pozorovatelům. Tamní průzkumy veřejného mínění totiž předpovídaly nevelké, ale přesvědčivé odmítnutí iniciativy.

CO STÁLO V POZADÍ?

Listopadové referendum o zákazu stavby dalších minaretů posílilo pověst Švýcarska jako specifické a trochu izolované evropské země. Lidové hlasování vyvolala nestranická iniciativa, která sebrala přes sto tisíc podpisů. Oficiálním záměrem bylo zamezit do budoucna stavbě nových minaretů - věží doprovázejících mešity, z nichž tradičně zní hlas muezzina svolávajícího k pravidelným denním muslimským modlitbám.

ZÁSTUPNÝ PROBLÉM

Ve Švýcarsku nyní stojí minarety jen čtyři, ale diskuse o nich se stala symbolem problému, který dnes hýbe většinou západoevropských států. Ve Švýcarsku žije necelých šest procent muslimů. Jejich integrace není tak problematická jako v jiných západních zemích, protože velké množství jich pochází z kulturně bližších zemí západního Balkánu a Turecka. I tak ve Švýcarsku rostou obavy z jejich množství a vlivu na veřejný život. To byl zřejmě hlavní motiv k vypsání referenda.

Ve Švýcarsku se diskutuje zejména o tom, že muslimové nadřazují svá náboženská pravidla nad platné zákony země, v níž se rozhodli žít. Kritizována je například jejich snaha vyvázat děti z hodin plavání, existence soudů aplikujících šari'u nebo tendence mužů plně ovlivňovat život žen. Stoupenci referenda se bránili argumentům, že se snaží omezit svobodu vyznání, protiargumentem, že minarety nejsou součástí náboženských předpisů, ale pouze symbolem islámské převahy nad jinými náboženstvími. Iniciativa ve svých letáčích citovala báseň, k níž se před lety veřejně hlásil současný turecký premiér Tayyip Erdogan. Zaznívaly v ní pasáže o mešitách jako pevnostech muslimů a minaretech jako jejich bajonetech.

Argument o omezování náboženské svobody odráželi iniciátoři referenda i tvrzením, že ve Švýcarsku je zakázáno z důvodu ochrany zvířat například zabíjení zvířat košer způsobem, což muslimové mají také náboženskými předpisy zakázáno.

HELVETSKÝ HAIDER

Člověkem, který ze švýcarské jinakosti a sílící nedůvěry k cizincům vytěžil maximální politický kapitál, je neformální lídr švýcarských lidovců Christoph Blocher.

Tohoto muže mnozí zejména v zahraničí srovnávají s Francouzem Le Penem nebo zesnulým rakouským pravicovým populistou Jörgem Haiderem.

Jenže Blocherův příběh je trochu odlišný. Tento švýcarský politik se narodil jako sedmé z jedenácti dětí v rodině venkovského faráře v německy mluvící části země. Vystudoval práva a po ukončení studia nastoupil jako řadový právník do chemického gigantu EMS-Chemie. Jediná fi rma, v níž ve

svém životě pracoval, se stala svědkem úžasné kariéry. Z řadového zaměstnance se rychle vypracoval do vedení firmy a následně dokonce získal většinu jejích akcií. Díky tomu se zrodil příběh úspěšného člověka, který se od píky dopracoval svou pílí mezi deset nejbohatších občanů alpské republiky.

Blocher se vedle svých podnikatelských úspěchů brzo začal zajímat o politiku. Vstoupil do malé a na německou část země omezené Švýcarské lidové strany, jež sbírala hlasy hlavně na švýcarském venkově. Blocher vedle toho vedl několik let organizaci, která svým názvem vystihovala jeho politické krédo - Akce za nezávislé a neutrální Švýcarsko (AUNS). Organizace byla hlavním mluvčím iniciativy za odmítnutí vstupu země do Evropského hospodářského prostoru nebo proti vstupu země do OSN. V prvním případě uspěla, ve druhém ne, ale Blocher se přesto stal symbolem politického ztělesnění "švýcarské jinakosti".

Jako skvělý rétor následně díky této pozici vytáhl švýcarské lidovce na místo volebně nejsilnější strany a byl zvolen do sedmičlenné federální vlády. Když svůj volební úspěch ale zopakoval, levice mu v parlamentu zabránila ve znovuzvolení do úřadu ministra a raději zvolila jeho stranickou kolegyni. To vedlo ke stranickému rozkolu, z něhož ale symbol švýcarské jinakosti vyšel opět posílen. Podobný výsledek lze očekávat i po nynějším referendu. Blocher se v kampani příliš neangažoval, ale nyní situaci jistě dokonale zužitkuje.

ROLE REFERENDA

Originální roli sehrál v případě zákazu minaretů často kritizovaný systém švýcarské polopřímé demokracie, kde občané mohou žádat referendum a jeho prostřednictvím pak mohou měnit zákony země. Zastánci zákazu minaretů teď referendum ve Švýcarsku chválí, protože se domnívají, že zákaz by neprošel v žádné zemi, kde se takto přímá demokracie nepoužívá.

Podle jejich názoru by totiž žádný politik k takovému rozhodnutí nesebral odvalu. Ve Švýcarsku občané hlasováním v referendu postavili politiky před hotovou věc. Na ni se ale můžeme dívat i z druhé strany. V referendu by takto určitě mohl projít třeba trest smrti nebo jiné kruté či velmi populistické opatření. A pak by již nynější "výhodnost" referenda nebyla zdaleka tak jednoznačná.

"BRAMBORÁKOVÝ" PŘÍKOP

Spekuluje se o tom, že vedle konzervativních, a to zejména venkovských voličů převážila výsledek na stranu zastánců zákazu méně početná, ale organizovaná skupina levicových, feministicky orientovaných voliček, jež zákaz podpořily, aby "potrestaly" machistickou islámskou kulturu, která v jejich očích ženou v mnoha ohledech pohrdá. Jen čtyři z 26 kantonů hlasovaly proti iniciativě, ale protože tři z nich patří do frankofonní části země - tzv. Romandie -, opět se potvrdilo, že alpskou zemi dělí pomyslná linie tzv. Röstigraben, jež je pojmenovaná podle klasického pokrmu německojazyčných Švýcarů - Rösti. Ten můžeme přirovnat k tamní obdobě našeho bramboráku. Takto pojmenovaná linie opět fungovala: francouzsky mluvící občané jsou více otevřeni cizincům, evropské integraci a zákaz minaretů podpořili mnohem méně výrazněji. Opak platí o druhé straně "bramborákové" linie - v německy mluvících kantonech většina nechce slyšet o evropské integraci a ve venkovských kantonech hlasovalo v některých případech dokonce přes 70 % voličů pro návrh stavbu minaretů zakázat. Paradoxně tak zákaz islámského symbolu získal největší podporu tam, kde skoro žádní muslimové nežijí a žádné minarety aktuálně nestojí.